

AUXILIANTE DEO.

DISPUTATIO THEOLOGICA,
THEOLOGICÆ

NATURAM
& CONSTITUTIONEM
exhibens.
QUAM

*In Regiâ Aboënsi Academiâ CHRISTINÆA, consentiente
Venerandâ Facultate Theologicâ die 16. Jun. A.M.DC.LIV.
in Auditorio Sup. horis ab 8. antemeridianis Eruditorum
publicæ disquisitioni sistit ac defenden-
dam suscipit;*

PRÆSIDE

Plurimum Reverendo Præclarissimoq; Viro,

DN. M. NICOLAO L. NYCOPENSE

S.S. Theolog: Prof: Publ: Præceptore ac Promotore suo
jugiter honorando.

GABRIEL GREGORII ARCTOPOLITANUS

Finl: S.æR:æM:is Stipend.

Luc. 16: 29.

Ἐξουσιοῦσα, καὶ τὰς προφητίας ἀνα-
σώζουσαν αὐτῶν.

1654.

A B O Æ. Holm.

Excusa Typis Acad. apud Viduam Petri Waldj.

6.
Illustrissimo atq; Generosissimo HEROI
& DOMINO,

DN. GUSTAVO Horn/
Comiti de Biörneborgh / Lib: Bar:
de Marienborgh / Domino in Malla / Håringe &c. E-
quiti aurato, Regni Sueciæ Marschallo, Senatori, Cam-
pi-Duci Generali, Collegii milit: Præsidi, Generali
Livoniæ Gubernatori, nec non Austro-Finland,
Judici Provinciali Supremo.

Domino suo benignissimo
ac
Mecænati Magno

Vitam, incolumitatem & felicitatem precatur.

D*ivum progenies, Comes Illustrissime GUSTAF;*
Has philyras nature spice, quas, pio.
Harere Arctopoli ne non, tua Nomina Celsa
Ritè putes, jussus, quantulacumq; dedi.
Grandius haud reperi, quo te Comes InclYTE possem
Munere devotus ipse adire cliens.
Admittat placidò vultu, Clementia Vestrà;
Et famulos inter me locet, oro, suos.

Inq; humilimam futuræ promotionis
spem, subjectissimè consecrat

GABRIEL ARCTOPOLITANUS Finl:

ASSERTIO PRIMA.

Naturam Sacrae Theologiae altius rimaturi, primo lapidis jactu certis limitibus nos circumcingemus, quos in progressu transilire non licebit: Acturi de Theologiae 1. Existentiâ, 2. Definitione, 3. Divisione, 4. Opposito, & 5. de Quaestionibus hîc præcipuè controversis

*O Deus illustra mentes, linguasq; gubernas;
Ut tibi perplaceat, quod meditamur opus.*

Memb: Primum de Theologiae Existentiâ,

II. Dari Theologiam partim ex Prophetica & Apostolica confessione, Deut. 4: v. 6. 1. Cor. 2: v. 6, 7. Rom: 11: 33. partim ex unanimi omnium populorum consensu; qui ex Philosophorum, Historicorum Poëtarumq; Gentilium scriptis, colligitur: partim deniq; ex salutis nostrae indigentia Iohan: 17: 6. Matth: 16: v. 17. firmissimè concludimus.

III. Utut verò apud omnes rationis usu gaudentes in confesso est Theologiam existere; ita quæ illa in particulari sit, vera Deoq; accepta Theologia, propter mentis nostrae adnatam cœcitatē perspicere haud valemus: Nisi sacrae literæ hanc mentis nostrae caliginem dispellant, nosq; in veritatis semitam deducant. Nam præterquàm quod Evangelium sit *μυστήριον* à seculis absconditum, sicq; humanâ ratione non pervestigabile; etiam Decalogus ideo promulgatus est, ut quæ de Deo primitus hominum mentibus impressa fuit Theologia illustraretur ac confirmaretur.

6

Memb: II. De Theologiæ Definitione tùm Nominali tùm Reali. In Nominali notabimus Vocis Theologiæ.

IV. 1. *ἔτυμολογίαν*. Theologia vox origine Græca est, civitate tamen Latina ut per plurimæ aliæ, donata: componitur ex Θεός καὶ λόγος. Notatione facta vel 1. à Causa efficiente quod sit λόγος τοῦ Θεοῦ. Sermo ipsius Dei seu à DEO prolatus 2. Pet: 1: v: 21. 2. ab Objecto, quod sit λόγος περὶ τοῦ Θεοῦ h.e. sermo de DEO, vel qui versatur circa Deum ejusque verbum per Prophetas & Apostolos revelatum. 2. Pet: 1: v: 19. 3. ab Effecto, quasi περὶ τοῦ Θεοῦ λέγων sermo qui de DEO disserit, nosq; in Dei cognitionem tùm quâ essentiam tùm quâ voluntatem perducit. Iohan: 5: 39.

V. 2. *ὁμωνυμίαν*. Usurpatur Theologiæ nomen Tripliciter: videl: Latissimè, Stricte ac Strictissimè. Latissimè sumptum ὁμωνυμῶς in Falsam & Veram distinguitur.

VI. Theologia Falsa seu Opinabilis est tùm Ethnicorum veterum & recentiorum; tùm Aliorum, circa DEUM & res divinas periculosè errantium, ut Judæorum, Mahumedanorum, Pseudo-Christianorum. Vocatur Theologia ψευδονύμως καὶ δοξασμός: Falsa, quia revera fallit & fallitur, adeoq; toto (quod ajunt) cœlo aberrat à vera Theologia: Opinabilis verò, quia opinione tantum est Theologia, mera somnia pro veritate, idola pro vero Israël DEO ostentans ac obtrudens.

VII. Theologia vera ἀναλόγως in Ἀρχέτυπον & ἑκτυπον secatur. Vera audit quia 1. à DEO originem trahit, qui ipsa est veritas mentiri nesciens. 2. Sui alumnos efficit veraces, quippè qui per illam à S. Sancto in omnem veritatem ducuntur. 3. omnium partium admiranda

randâ harmonia & consensu perpetuò constat.

II. *Theologia Archetypa est in DEO & ipsius DEI aeterna ac essentialis scientia, quâ DEUS seipsum & omnia extra se modo perfectissimo verèque divino intelligit.* Dicta *Ἀρχετυπία*, quia est fons & scaturigo universæ scientiæ quæ de DEO & rebus divinis in creaturis unquam reperitur. Iohan: 1: 18. 1. Cor: 2: v: 10. Hanc DEO derogare est Deum sui ipsius ignarum fingere, proindeq; Deum negare. Aliis *πρωτότυπον*, *Exemplar primigenium*, ad cuius ideam *ἔκτυπον* à DEO pro creaturarum captu conformata est: & *Theologia DEI* vocatur. *Genus* voce scientiæ exprimitur, quam ne quis humanam & Philosophicam esse credat additur *aeterna ac essentialis*. Est namq; Theologia in DEO simplex intelligentia, quâ seipsum & omnia extra se in seipso, tanquam in speculo lucidissimo perfectissimè cognoscit. *Differentia* ex *Subiecto* & *Objecto* petita est: illud, est ipse DEUS; dicitur namq; quod sit ipsius DEI scientia: hoc, facimus DEUM; nullus enim perfectè ipsum DEUM intelligit præter solum DEUM; & alias res quascunq; extra DEUM. Nihil enim est occultum ab illo, sed omnia nuda sunt & aperta in oculis ejus. Heb: 4: 13.

III. *Theologia Ectypa est scientia Dei, rerumq; divinarum cum creaturis rationalibus communicata, ut DEUM rectè agnoscere sincere colamus & aeternum in cælis glorificemus.* *Ἐκτυπία* appellatur, quia ex archetypa expressa est atq; secundum eam efformata. *Genus* est scientia, quæ *πρωτῶς ἀρχετυπῶ δευτέρως* solum ac per dependentiam ab illâ *ἔκτυπῶ* tribuitur. *Differentia* 1. ex *Objecto*, quod DEUS & res diviniæ constituunt. Nam sicut Theologia Archetypa versatur circa DEUM & res à DEO productas; ita & hæc quæ illius *idea* & *imago* est: 2. à *Modo*

20.
communicationis scil: à Deo hæc Theologia creaturis est communicata pro illarum captu: 3. à Fine, qui est gloria Dei & hominum æterna beatitudo ac felicitas apud Deum: desumi potest.

X. Hæc Theologia Ec̃typa per tres communicationis modos subdividitur in Theologiam *Unionis* seu Θεω-
ῶσεως. *Visionis* seu beatorum, & *Revelationis*, seu via-
torum: brevissimè de singulis in sequentibus agendum.

XI. *Theologia Unionis est scientia Dei & rerum divinarum tota, quæ unquam cum creaturis rationalibus communicari potuit, potest vel poterit, cum Christi Θεωῶσεως humanitate subjectivè & habitualiter communicata.* Dicitur alias Θε-
αυδρικὴ & œconomica de quâ Luc: 2: 40. & ult: Col: 2: v: 3. Theologiam Ec̃typam Christo inesse manifestum est, an verò simul cùm eadem, Theol: archetypa ei com-
municata sit in dubium à nonnullis vocatur. Nos affir-
mativam amplectimur: Nam in ἐὸ κατοικεῖ πάν τὸ
πλήρωμα τῆς Θεότητος σωματικῶς Col: 2: 9, conf: Col: 1: 19. Heb: 1: 9. Iohan: 3: 34. cum hac tamen cautela ut illa (ec̃typa) dicatur inesse Christo subjectivè & habitua-
liter, hæc (archetypa) tantum communicativè possessivè & usurpativè, non habitualiter nec subjectivè.

XII. *Theologia Visionis est scientia Dei & rerum divinarum quâ boni angeli & beati homines in cœlestem paradisum translati excellunt Deum perfectè cognoscentes.* Matth: 18: 10. cap: 5: v: 9. alias Theologia excelsa, intuitiva, clara visio-
nis, Ecclesiæ triumphantis audit. Genus ex superioribus manifestum est: differentia ex subjecto & modo communi-
cationis declaratur. Subjectum geminum est, boni Angeli & beati homines in futura vitâ. Sancti enim angeli Dei faciem in cœlis per omnes æternitates vident, my-
steria perfectè cognoscunt, totamq; S. Sanctam Trinitas
tem

tem verâ pietate & cultu prosequuntur: nobis autem non dum apparuit quod erimus videbimus enim eum sicut est. 1. Iohan: 3: 2. *Communicatio cognitionis erit perfecta nam videbimus eum â facie ad faciem sicut est.* 1. Cor: 13: V. 9, 10, 11, & 12.

XIII. *Theologia Revelationis est hominum in hisce terris militantium scientia.* 2. Tim: 3: 14. Alio nomine dicitur *Theologia viæ seu viatorum, nostra, humilis, & Ecclesia militantis.* Hæc in *Positivam & Methodicam* dividitur: *Positiva est S. Sacra*, ita dicta, quod tradat meras positiones id est, principia firmiter posita. *Methodica est epitome axiomatum salutarium in verbo Dei occurrentium, ad certa capita ordine convenienti revocatorum*: sive illa lumine gratiæ solum, sive gratiæ & naturæ simul comprehendantur.

XIV. Porro pro diverso communicationis modo Theologia revelationis est vel *Naturalis seu dependens*, tum ex principiis naturalibus tum ex actuali creaturarum visibilibus contemplatione Rom: 1. 20. vel *Supernaturalis & gratiosa*, ex verbo Dei hausta. 1. Cor: 13: 9.

XV. Theologia natural: â supernat; quadrupliciter differt!

I. *Originaliter*, Theologia naturalis oritur ex naturâ tum *hominis*; cui vel innascitur, vel beneficio ratioeinationis colligitur; tum *reliquarum creaturarum*, â quibus velut objectis excitatur. Rom: 1: 20. Theologia revelationis â solâ divina revelatione dependet. 1. Cor: 13: 9. 2. *Materialiter*, idq; duobus modis: 1. *ratione subjectorum* quibus inhæret; Theolog: nat: omnium hominum mentibus insculpta est, Rom: 1: 18. Theolog: verò revelat: Ecclesiæ civium est propria, 1. Cor: 2: 14. 2. *ratione Objectorum* circa quæ versatur: Theologia naturalis versatur circa essentiam Dei absolutè consideratam ejusque

que voluntatem generalem, & opera externa universum concernentia. Theolog: revelata versatur etiam circa essentiam DEI relatè consideratam, ejusq; voluntatem specialem & opera tum interna & hypostatica, tum externa, æternam hominum salutem respicientia. 3. *Formaliter*, & ratione perfectionis; Theologia naturalis est languida, imperfecta & ferè nulla, assensum namq; efficit languidum, dubitationibus undiquaq; obnoxium; & de Christo, Evangelio, promissionibusq; Evangelicis nihil novit. Revelata vero (comparate loquendo) est perfecta & ad salutem sufficiens. Act: 20:27. 4. *Finaliter*, Theolog: naturalis non est salutifera; eò quod ignoret Christum extra quem nulla salus Act: 4:12. Revelata vero hominem ad salutem perducit Ioh:5:34. *Adhuc de Theol: in latissima acceptione egimus.*

XVI. *Strictè* usurpatà voce Theologiæ contradi-
stinguitur tribus reliquis facultatibus ac consideratur vel
ut *Scientià*, quæ habetur; vel ut *Doctrina*, quæ docetur &
discitur. Illa *Habitualis*, hæc *Systematica* dici consuevit,
quarum posterior nobis arridet ut infra patebit.

XVII. Habitualis tres admittit significationes; sumi-
tur 1. *Pro fide & religione Christianà*, & est simplex cog-
nitio articulorum fidei seu eorum quæ ad salutem neces-
saria sunt: hoc sensu omnes fideles sive docti sive indocti
fuerint Theologi sunt. 2. *Pro functione ministerii Ecclesia-
stici*; quando Minister verbi, articulos fidei suo quodam
modo & pro captu auditorum explicare & confirmare
novit. Quomodo Omnes Ecclesiarum Ministri licet
in controversiis Theologicis parum exercitati Theologi
cluent. 3. *Usitatus, pro accuratâ & perfectâ mysteriorum divi-
narum notitiâ* cum excellenti *δυνάμει τὴν ἀνέλκοντας
ἐλέγχειν καὶ ἐπισκοπεῖν*. Quo sensu Theologi salutan-

tur solum illi qui solidâ ac accuratâ articulorum fidei cognitione, plenâq; controversiarum Theologicarum intelligentiâ imbuti sunt. Communiter *Professione* sicut priores *Confessione* Theologi nuncupantur.

XIIX. *Stricte* quando accipitur hæc vox est assertio Deitatis τὸ λόγος, hac significatione Iohannes Evangelista in inscriptione Apocalypseως Θεόλογος appellatur; quod τὴν Θεότητα τὸ λόγος perspicue admodum in isto libro ut & Evangelio suo asseruerit. Huc referri potest illa significatio quâ Theologia est *nomen partis*, ut Theologia casuum, Theologia Catechetica.

XIX. 3. συνωνυμίαν. Hic notandum vocem Θεολογίας (in abstracto) in Sacro codice non reperiri, extare tamen ibi vocabula ἐμφανέστερα ac æqui pollentia qualia sunt 1. *Scientia*, Esa: 53. 11. 2. *Sapientia*, Col: 1: 9. Jacob: 1: 5. 3. *Sapientia in mysterio abscondita*, 1. Cor: 2: 7. 4. *Sapientia supernè veniens* Jacob: 3: 15. 5. *Prudentia*. Prov: 1: 2. 6. *Doctrina secundum pietatem*. 1. Tim: 6: 3. 7. κατήχησις respectu initiatorum quibus lac propinandum. Galat: 6: v: 6. Hæc de definitione Nominali.

XX. Realem Theologiæ definitionem hanc damus: Theologia est doctrina ex Scriptura Sacra desumpta, hominem ad veram DEI agnitionem & gloriam, & æternam salutem consequendam erudiens. Genus est doctrina, quia docendo traditur & discitur non ex artium communibus illis principiis, sensu, observatione, experientia & inductione, sed gratiosa revelatione in verbo facta. Utitur hoc genere Christus Joh. 7: 16: Conf: Deut: 32: 2. Prov: 8: 10.

XXI. Differentiæ loco posita partim ex *Causis* partim ex *Subiecto* petita sunt: *Principalis* Theologiæ causa est DEUS Pater, per Filium in S. Sancto. Matth: 11. 27. *Instrumentales* sunt Theologi, qui ex Scriptura Sacra Theolo-

4
giam concinnarunt: *Materia ex qua*, sunt dicta Scripturæ præsertim elementaria, *Forma* in Methodicâ horum dispositione collocatur. *Finis* resp. *DEI* tùm illius cognitio Johan: 17: 3. tùm gloria. Matth: 5: 16. resp: *Hominum*, est geminus, scil: *Internus*, qui est informatio hominis ad æternam beatitudinem consequendam. 2. Tim: 3: v: 15. *Externus* vitæ æternæ acquisitio ac possessio. Ioh: 20: 31.

XXII. *Subiectum* Theologiæ triplex statuimus 1. *Inhabitionis* & est homo seu intellectus hominis, cui Theologia haud secus atq; alii habitus inhæret. 2. *Operationis*, & est homo quatenus salvandus. Ubi *Materiale* à *Formali* accuratè distingvendum. 3. *Tractationis*, & sunt omnes ac singuli veræ & Christianæ religionis articuli, qui suo ambitu comprehendunt omnia tam credenda quàm agenda ad salutem necessaria & in *Systemate* Theologico proponi solita.

Membrum III. De Theologiæ Divisione.

XXIII. Theologia ab aliis aliter dividitur, nos Excell: Doctoris *Hafenrefferi* methodo insistemus; qui Theologiam per tria generalissima ac summa capita distribuit iisque singulis pertractandis *unicum* librum tribuit: quorum *Primus*, DE DEO; *Secundus*, DE ANGELIS; *Tertius*, DE HOMINE; Secundum diversos status considerato, disse-rit. Hi tres Libri plures Locos Theologicos tractant, ac singuli Loci in certa Membra; Locorum Communium declarationem, Errorumq; circa eosdem refutationem concinnâ ac perfacili methodo secantur. Itaq;

XXIV. Lib: *Primus De DEO*, quatuor habet locos Theologicos, quorum 1. De DEO in Essentiâ Uno ac personis Trino; 2. De Creatione rerum omnium. 3. De

Con-

Conservatione seu gubernatione rerum creaturarum. 4. De Scriptura Sacra Canonicâ, perspicue tractat.

XXV. Lib: Secundus *De Angelis* tribus locis absolvitur: horum 1. De Angelicis Spiritibus in communi: 2. De Sanctis Angelis: 3. De Dæmonibus seu Malis Spiritibus; agit.

XXVI. Lib: Tertius & ultimus *De Homine*, plurimos locos Theologicos suppeditat, quos juxta quadruplicem ejus statum; *Innocentia*, puta, *Peccati*, *Restitutionis* & *Glorificationis*; enumerabimus.

XXVII. In *Statu Integritatis* quatuor loci sese nobis sistunt: quorum 1. Animæ Immortalitatem; 2. Eiusdem Propagationem; 3. Imaginem DEI in homine ac 4. Liberi Arbitrii in homine naturam Secundum omnes quatuor hominis status; perlustrare oportet.

XXIIX. *Status Peccati* post lapsum unico loco qui de Peccato est absolvitur. *Status Restaurationis* per Christum Decem locos hoc ordine complectitur: 1. De Prædestinatione. 2. De Christo. 3. De Fide. 4. De Lege & Evangelio. 5. De Pœnitentiâ, 6. De Ecclesia. 7. De Sacramentis. 8. De Justificatione, 9. De Cruce & Precibus, 10. De Diversis vitæ ordinibus.

XXIX. *Status post Mortem seu Glorificationis* Decem (*Si Errores Pontificiorum quos de defunctis sœvent adnumerare fas est.*) locis continetur: quorum est 1. De Morte. 2. De Animæ Immortalitate, ac Corporis sepultura. 3. De Limbo patrum. 4. De Purgatorio. 5. De Sanctorum invocatione, 6. De Fine Mundi. 7. De Mortuorum resurrectione 8. De Judicio Extremo, 9. De Inferno. 10. & ultimus de Vita æterna. Rationem connexionis horum locorum Theologicorum qui scire desiderat ex præfati

Doct̃oris *Hafenrefferi* tum præfatione in locos Theologicos, tum transitionibus cuilibet loco Theologi; in fronte appositis petat, ac voti compos erit.

Memb: IV. De Opposito Theologiæ.

XXX. *Opponitur Theologiæ Hæresis, quæ est per-
tinax electio ac defensio falsæ perversæq; sententia de
DEO & rebus Divinis, pugnantis cum perpetuo
Prophetarum ac Apostolorum consensu, quæ DEUS
contumeliâ afficitur, fundamentum fidei evertitur,
multi implicantur errore ac in æternum ruunt exiti-
um. Hæreticus autem est Doct̃or falsus in Ecclesiæ
gremio constitutus, peregrina dogmata fundamento
fidei contraria malitiosè & pertinaciter non sine ma-
gno Ecclesiæ scandalo defendens.*

XXXI. Duo itaq; in hæretico occurrunt videl:
*Opinio falsæ pugnans cum fidei fundamento; & in eâ asse-
renda, pertinacia. Liquet ex his non omnes pro hæreti-
cis habendos qui falsæ doctrinæ adstipulantur: atq; ita ac-
curate discernendum esse inter Hæreticos seu seductores
qui falsam doctrinam spargunt, eamq; modis quibus-
cunq; possunt defendere allaborant: & Hæreticis fidem ad-
hibentes seu seductos, qui falsâ non docent; sed falsâ præ-
dicantibus ob iudicii infirmitatem assentiuntur. Hanc
in rem pulchrè Augustinus lib: 18: de Civit. DEI cap: 51.
Qui in Ecclesiâ Christi morbidum aliquod præviumq; sapiunt,
si correpti ut sanum rectumq; sapiant resistunt contumaciter
suâq; pestifera ac mortifera dogmata emendare nolunt, sed de-
fensare persistunt Hæretici sunt. Restat*

Memb: V. De Quæstionum ad præsentis materiei uberio-
rem declarationem facien-
tium decisione. Quæritur

XXXII. 1. *An & quomodo Theologia Positiva à Methodicâ differat?*

R. Licet *Sacra Scriptura* divinitus inspiratæ & *Theologia* eadem sit. *Causa efficiens*, cum utraq: originem ab ipso DEO trahat: 2. Tim: 3: 16. 2. Pet: 1: 21. Idem *Objectum* nam utraq; versatur circa articulos fidei ad salutem necessarios 2. Tim: 3: 15. & *Finis*, scil: vitæ æternæ acquisitio. Differunt tamen sequentibus modis: *Theologia Positiva* exhibet nobis articulos fidei sparsim & prolixè; *Methodica* vero proponit eosdem ordinatè ac succinctè: *Illa*, suppeditat materiam credendorum ac faciendorum; *hec*, quasi formam superaddit omniâq; methodicè disponit: *Illa*, habet rationem principii; & est ipsum verbum DEI; *hec*, rationem principiatî & est explicatio & applicatio verbi DEI.

XXXIII. 2. *An Theologia Αἰγιόγραφοι in DEO sit Discursiva, an vero simplex intelligentia?* Neg: prius. Aff: post.

Tetigimus hanc Quæstionem Thesi 8. nunc eò breviter eam proposituri. Theologiam archetypam in DEO non esse discursivam probatum imus tali discursu: *Omnis discursus fit vel secundum successionem tantum*, cum uno cognito convertimus nos ad cognoscendum aliud, *vel secundum successionem & causalitatem simul*, cum per principia deducimur ad cognitionem conclusionum; *Atqui neuter horum DEO convenit: Non prior*, quia DEUS omnia simul videt in uno quod est DEUS ipse: *Nec posterior*, quia hic priorem præsupponit proceditq; à ignoto ad notius, tribuitq; DEO ignorantiam quæ cum

omniscientia DEI ē diametro pugnat. *Concludimus itaq; Theol: Archetypam in DEO non esse discursivam, sed simplicem intelligentiam, quā in simplicissimā suā intelligentiā omnia simul intuetur & cognoscit.*

XXXIV. 3. *Utrum Theologia Naturalis in gentibus mereatur commendationem?* R. Distingvendo inter Theologiam naturalem in se consideratam & Vitiosam illius applicationem ad creaturas & idola: priori modo considerata absq; ullo hominum respectu etiam in illis qui detinent eam in injustitia summoperē ab Apostolo commendatur: Rom: 1: v: 18. Posteriori non item.

XXXV. 4. *An legitimum Theologia genus desumi possit ē numero habituum intellectualium ab Arist: 1: 6. Eth: cap. 3. enumeratorum?* Negat:

Nam Theologia toto genere differt ab habitibus intellectualibus Philosophicis. Illius, enim principium est divina revelatio; i. Cor: 2: 10. horum, humana ratio: illius, finis est æterna hominis beatitas; horum, peritura mundi felicitas: illa, circa res mysticas, fidei & superanturales; hi, circa res mundanas, rationi subiectas & naturales occupantur. Licet autem Theologia nec possit nec debeat inter habitus Philosophicos numerari; magnam tamen cum iis habet convenientiam, undē nonnullis habitus omnis (eminenter scil: non formaliter) dici consuevit.

XXXVI. 5. *An Theologia sit disciplina Practica?*

Affirmativam quæstionis amplectimur, eiq; fidem conciliamus sequenti argūmento: Cujuscunq; disciplina objectum & finis sunt practica, illa disciplina verē dicitur practica: Atqui Theologia objectum & finis sunt practica. E. Theologia verē dicitur disciplina practica Major suā luce radiat. Minor probatur, quia omnes articuli fidei in Theologia eum in finem proponuntur, ut ad praxin referantur. Et quamvis

vis in quorundam etiam contemplatione sit occupata quo respectu quoq; *disciplina mixta* à non nullis Theologis appellatur; attamen quia omnis theoria Theologica ad praxin seu finem suum dirigitur, nempe ut per eam homo ad æternam beatitudinem consequendam informetur, perducatur ac promoveatur, rectius practicam quam mixtam appellari statuimus. Quod ut melius percipiatur nesciendum non est theoriam esse duplicem; *Unam absolutam, quæ propter seipsam suscipitur, & in quâ contemplantis animus acquiescit; alteram respectivam, quæ propter aliud suscipitur & ad operationem seu finem ultimum refertur: Illa Theoreticam; hac practicam parit disciplinam.*

XXXVII.6. An cessante extraordinariâ Prophetarum & Apostolorum missione, publicatis Moysis, Prophetarum, Evangelistarum & Apostolorum scriptis; scriptura Canonica sit unicâ Regula ac norma controversiarum Theologicarum? Affr:

Clarè siquidem & sufficienter continet dogmata ad fidei instructionem, vitæ conformationem, & salutis addeptionem necessaria, adeo ut nec plus nec minus credere oporteat ad salutem, quàm in Scriptura traditum est 2. Tim: 3: 15, 16. ad hanc à *S. Sancto* Esa: 8: 19. 20. ablegamur; huc *Christus*, Matth: 4: 7. c. 22: 29, & 43: 44. *Apostoli* Acto: 1: 16. c. 26: 22. *Concilia Oecumenica* (ita *Nicænum Arrii; Constantinopolitanum, Macedonii & Eunomii; Ephesinum Nestorii; Chalcedonense, Eutychis*; hæreses ex solis scripturis Canonicis refutarunt) in controversiis Theologicis subindè provocarunt: huic, proprietates normæ seu regulæ exactè conveniunt quæ sex numerari solent hoc ordine: Norma sit certa, immota, invariabilis, prima, omnibus adequata, sui semper similis; Scriptura Canonica est

Certa

Certa. 1. Tim: 1: 15. *Immota*, Luc: 21: 33. *Invariabilis*. Matth. 5: 19. *Prima*, quia ab ipso DEO inspirata est à nullo alio priori scripto originem duce. 2. *Omnibus adequata*. 2. Tim. 3: 16. deniq; *Sui semper similis* omnem additionem & deductionem respuens. Deut: 4: 2.

XXXIIX. 7. *An varia Theologia partitiones possint conciliari?* Aff: Sive Theologia dividatur in duas partes cum Chemnitio; sive in tres cum Hasenreffero, sive in Quatvor cum Nicolao Hemmingio, sive in sex cum Alstedio semper exhauritur oceanus sacrarum literarum. Non tamen imus inficias alias aliis esse accuratiores.

XXXIX. 8. *An sententia patrum in Theologia rectè usurpentur?* R. Orthodoxi consensus & declarationis (nequaquam authoritatis) causa utiliter adhibentur.

XL. 9. *An Theologia Parabolica sit argumentativa?* R. Imò est, si maneatur interminis & scopo allegoriæ; alias non item.

Eruditione ac Pietate Politissimo Iuveni,

DN. GABRIELI ARCTOPOLITANO

Amico suo per dilecto.

Qui docet atq; facit JOVÆ sanctissima verba,
 Permagno Magnus vir cluente DEO.
 Discursu docto, Clero sub Præsede dextrè;
 Comprobat id GABRIEL, nomen & omen habens.
 Ipseq; dum vivit maculis non oblitus ullis
 Vitæ, & sic alios quod docet ipse facit.
 Pergito sic GABRIEL, spartam quam nactus es orna
 Doctrinâ, precibus, moribus atq; fide.
 Sic tuâ laus nullis intermoritura diebus
 Scandet ad ætherei culmina celsa poli.

Amoris & honoris Ergo applaudi:

GEORGIUS ALANUS,

S. S. Theol. P. Facult. Theol. p.

1. Decanus & Past. Ab.